
LEDARE

SOCIALDEMOKRATIN HAR REDAN FÖRLORAT

När detta skrivs visar opinionsundersökningarna på en betydande socialdemokratisk valframgång i 1994 års val. Det är mycket möjligt att så inte längre är fallet när detta läses, men hur det än är med den saken torde det redan gå att kora en stor förlorare i valet: De socialdemokratiska idéerna.

Föll med muren

Ty den socialdemokrati som möter väljarna 1994 har inte mycket kvar av idéer och storslagna visioner. De socialistiska kampparollerna föll med muren. Hyllningarna till den sk generella välfärdspolitiken är visserligen de klassiska i retoriken, men samtidigt medger de flesta ledande socialdemokrater mellan skål och vägg att i verkligheten blir det nog mest att - för att tala med en ledande (s)-tjänstemans ord - vända upp och ner på gamle Wigforss. Borta är också drömmen om det stora politiska klippet i vilket de

flesta problem fann sin lösning. Det som alltid varit så typiskt för socialdemokratiska valrörelser, vare sig klippet var ATP, miljonprogrammet, den nya skolan, den aktiva näringspolitiken, ett stälverk i Luleå eller löntagarfonderna.

I stället för att saluföra idéer och visioner har socialdemokratisk valpolitik förvandlats till riskminimering, där följdaktligen varje traditionell (s)-ståndpunkt innebär en potentiell risk om den blir känd.

Privatskolor en styggelse

Justitieministern i (s)kuggkabinettet Lars-Erik Lövdén intygar att (s) minsann vill ha lika tuffa tag mot brottslingar och samma straff som moderaterna, fast de gör det med ett godare hjärta. Lena Hjelm-Wallén säger att privatskolor är en styggelse, men att alla de som startats under den borgerliga tiden skall få fortsätta. Den tilltänkta industriministern meddelar - att det är slut med utförsäljning av stat-

liga företag, men de som redan sålts är ingenting att sörja över.

Dömt att förtvina

"Hit men inte längre" blir fältropet för en sådan politik, som accepterar det som gjorts men motsätter sig att något mer görs och framförallt inte förädlar, skapar eller tänker något nytt. "Hit men inte längre", "det var bättre förr" eller "ingenting har hänt" duger som riskminimeringsstrategi i ett enskilt val, men på sikt är naturligtvis ett parti som står vid sidan om idédebatt och nytänkande dömt att förtvina. Det är därför socialdemokratin har förlorat oavsett hur det går för socialdemokraterna i valet.

Man kan spekulera om orsakerna. Somliga hävdar att tomrummet efter Palme aldrig fyllts och att den nu styrande generationen politiker är blodfattiga personer, mer måna om att låta trevliga i caféprogram eller tuffa på företagarräffar än om vad det politiska mandatet skall användas till. Andra menar att när den råa socialismen föll så föll också den snällare i socialdemokratisk tappning.

Begränsade möjligheter

Kanske ligger det något i båda dessa förklaringar. Men helt visst är också att det ligger en djupare förändring i hela förutsättningarna för politik. Med internationaliseringen, den dramatiska ökade tillgången på snabb och korrekt information, kapitalet – det fysiska såväl som humankapitalets – ökade rörlighet och

mindre bundenhet till gränser och restriktioner samt medborgarnas högre utbildningsnivå har möjligheterna för politik och politiker begränsas.

Förr hade politiker som gick till val möjligheten att bestämma vad som är problemet. Nu definierar andra problemet och dagordningen, och politikens uppgift blir att diskutera lösningar på problem där frihetsgraderna är betydligt färre.

Färre frihetsgrader

Dessa "andra" sägs vara media eller den anonyma marknaden, men är därmed naturligtvis ingenting annat än verkligheten. Politik kan inte längre ostört definiera problem, och därmed välja problem som passar den önskade lösningen. Helt enkelt därför att när folk i realtid kan få information går det bara att luras, låtsas och tro en kort stund.

Men innebär inte denna förändring i politikens frihetsgrader att det därmed inte längre spelar så stor roll vem som regerar? Inte heller en socialdemokratisk regering kan bortse från verkligheten utan tvingas föra en borgerlig politik, så då kan väl statsministern lika gärna heta Carlsson som Bildt, sägs det ibland.

Avgörande val

Ingenting kan vara mer fel. Med stora underskott, en industri som har krympt i fyrtio år, växande statsskuld samt dyrbara, okontrollerbara och perverterande transfereringssystem har Sverige inte särskilt stora marginaler. I det läget kan en poli-

tik som i det längsta söker fortsätta som förr, med högre skatter, nya uppgifter och besvärjelser till förfallna system bara bedrivs i några få år. Men med Sveriges små marginaler kan det vara just skillnaden mellan en framgångsrik kursomläggning och ett rent latinamerikanskt scenario med en statsbankrutt.

För den moderna socialdemokratin tycks längtan till makten bli ett mer framträdande drag och sammanhållande kitt än idéerna och ideologin. I sin förlängning innebär detta en fara. Demokratin behöver politisk debatt och politiken har förfallit om den inte blir en kamp mellan idéer utan mellan den som anser sig ha evig rätt att äga makten och den som anses orättfärdigt ha fått den till låns.

Det är en väsentlig skillnad mellan pragmatism och anpasslighet. Det förra är förmågan att utan att överge sina ideal ta hänsyn till realiteter. Det är en god och nödvändig egenskap i politiken. Anpassligheten, där den politiska makten blir det enda målet och idealet är däremot farlig.

Även om alla partier har samma verklighet att hantera, är det skillnad mellan dem som har verkligheten som sin värsta fiende och dem som har verkligheten som vän.

Därför vore det ödesdigert för Sverige om socialdemokraterna kom tillbaka till makten.